

Cartes del jove Proust

Un Institut de Batxillerat era fa cent anys –i fa quaranta o cinquanta també, però no tant– un lloc on acudien ben pentinats i encorbatats uns xicots que estudiaven durament grec i llatí a fi de poder ser el dia de demà metges, advocats i enginyers. El *Lycée Condorcet* de París, a finals de segle passat, era el lloc d'on se suposava que havien de fer el primer aprenentatge de les ciències i les lletres els futurs savis i els futurs polítics eminents del país. A França sempre hi ha hagut llocs així. I allà va enviar el seu fill el Dr. Proust, que era metge i catedràtic de medicina. Sembla que l'adolescent Marcel no hi va destacar especialment en els estudis, ni tan sols en els de grec i llatí, ni menys encara, curiosament, en la pràctica de la redacció francesa. Sembla, també, que dedicava gran part del temps a mirar tendrament alguns dels seus companys de curs. Els mirava, com un d'ells recordava més tard, "amb immensos ulls orientals". I els escrivia cartes. Proust va escriure cartes de manera incessant durant tota la vida, cartes llarguíssimes que, totes juntes, fa molt més gruix que la *Recherche du temps perdu* sencera. Dels vint als trenta anys es va passar els dies escrivint cartes sobre visites, invitacions i recepcions, i les nits acudint a les recepcions i fent visites. Després, es va ficar al llit definitivament i per pur acte de voluntat d'asmàtic, al seu pis de París o a l'hotel de Coubourg, i va dedicar els anys que li quedaven a escriure alguns milers de cartes més. Entre carta i carta, escrivia sobre el temps perdut i sobre l'amor no aprofitat. L'amor que, en aquella societat de tan discretes aparences, encara "no gosava dir el seu nom".

Marcel Proust sempre va negar ser part d'aquests amors, sempre els va fustigar amb menyspreu, i en la seua obra, si bé es mira, els maltracta d'una manera odiosa. Qui sap si va ser per culpa dels

anys de liceu, quan l'adolescent Marcel, innocent i ja escrivint com un pre-Proust, enviava apassionades missives d'amor als elegits del seu cor. Amb els resultat que es pot imaginar. De passada: la correspondència està publicada en Plon, XIX vols. (¡dinou!), per Philip Kolb, 1971-1991, i exhaustivament aprofitada en una biografia-xafarderia de 800 pàgines titulada *Proust*, que m'ha arribat fa poc a les mans. Als setze anys, doncs, el jove Marcel exhibia apassionadament en un *lycée* conservador, allò mateix que més endavant va negar tota la vida en mig de la "societat" parisenc. Mai no va gosar, després, admetre per a si mateix coses com les que escrivia a un company de liceu que havia rebutjat les seues tendres propostes:

"Admire el teu seny, ahora que el lamente. Les teues raons [per al rebuig] són excel·lents... Però el cor –o el costé raons que la raó no coneix gaire. Ho accepte, doncs, amb admiració per tu (vull dir pel teu pensament i no pel que tu rebutges, perquè no estic tan pagat de mi mateix per creure que el meu cos és un tresor tan preciós que cal una gran força d'ànim per renunciar-hi) però amb tristesa el jou superb que m'imposes... Tanmateix, continue trobant trist no collir la flor deliciosa que aviat ja no podrem collir..." Tenia setze anys, la criatura: gastava ja aquesta mena de sintaxi, i feia encara declaracions tan explícites com després no va gosar fer-ne mai, si no era a amics totalment íntims i segurs. Com que aquell company de liceu no va

mostrar cap afecció a collir amb Marcel les flors delicioses en qüestió, l'amorós rebutjat ràpidament busca un altre candidat.

El qual tampoc no accepta la proposta floral, i dona per tant motiu a les lamentacions de Proust en una extensa carta que comença:

"Estimat amic, m'administres una petita correcció a colps de regle, però la teua verga és tan florida que no te'n guarde cap rancor, i l'esclat i el perfum d'aquestes flors m'han atordit tan dolçament que suavitzen la crueltat de les espines.

...Pero t'explicaré el meu pensament: ...les meues creences morals em permeten creure que els plaers dels sentits són molt bons". Etc. A continuació s'exalta amb els ulls i amb la bellesa de l'amat esquerp, el qual haurà de llegir, entre altres frases vehements, coses com aquesta: "si el teu cos i els teus ulls són tan gràcils i delicats com el teu pensament, i que em sembla que jo entraria més endins del teu pensament assegut als teus genolls...", en fi, si em sembla que no puc separar el teu esperit viu del teu cos lleuger...", i així més i més paràgrafs interminables. ¿Què devien pensar els receptors de cartes com aquestes, alumnes d'institut de setze o disset anys com l'escriptor? ¿Què en podem pensar ara, passats cent anys, quan la distància entre els estudiants de batxillerat de llavors i els d'ara sembla tan abismal i sense mesura possible? ¿Quin adolescent, animat per qualsevol de les variants d'amor que ja gosen dir el seu nom, escriuria ara cartes com aquestes?

No sé si és pitjor que haja desaparegut una certa forma de sensibilitat (per molt recargolada i artificiosa que pugja semblar), o que haja desaparegut el domini de la sintaxi.

Joan F. Mira